

U BiH se govori o gradnji šest novih termoelektrana – po jedan blok u postojeće četiri u sastavu EPBiH i EPRS, te TE Banovići i Bugojno.

Prognozira se da će u Evropi 2050. biti potrebno znatno manje energije nego danas. Rašće energijska efikasnost, kao rezultat primjene tehničkih mjera i smanjivaće se energijska intenzivnost kao posljedica uvođenja organizacionih mjera. Tako će negdje poslije 2030. godine postepeno da opada potražnja za električnom energijom. U Bosni i Hercegovini, gdje je relativno mala potrošnja električne energije rezultat niskog životnog standarda i nedovoljno razvijene privrede, može se očekivati da će vrhunac potrošnje električne energije biti oko 2040. godine. Naravno, potrošnja toplotne energije opadaće brže nego električne energije.

Potrošnja električne energije će rasti samo u sektoru prometa – do 2050. godine u prometu će biti samo putnička vozila sa elektromotorima, pri čemu to ima smisla samo ako se električna energija za punjenje akumulatora proizvodi iz energije sunčevog dozračenja. Teška vozila koristiće tečno gorivo, ali proizvedeno iz biomase.

U cijeloj regiji, u posljednjih 30 godina izgrađena je samo jedna termoelektrana – TE Stanari. Ona danas uspješno radi. Njena proizvodnja usklađena je sa funkcionisanjem elektroenergetskog sistema preduzeća EFT iz Londona na području tržišta električne energije Evropske unije.

U Bosni i Hercegovini se govori o gradnji šest novih termoelektrana – po jedan blok u postojeće četiri termoelektrane u sastavu Elektroprivrede BiH i Elektroprivrede RS-a, te termoelektrane Banovići i Bugojno. Koliko će od ovih elektrana zaista biti izgrađeno, moguće je odrediti jedino naučnom metodom koja se zove spekulacija: Naravno, politički odgovor je jasan: svih šest termoelektrana će biti izgrađeno. I ovaj stav će se ponavljati svake dvije godine pred izbore dok neko dijete ili neki penzioner ne poviče „Car je go“. Ovdje je metodom spekulacije izvršena analiza opravdanosti gradnje novih termoelektrana. Po ovoj metodi, od šest zacrtanih termoelektrana na prvoj prepreci otpada ona koja još nema ni otvoren rudnik uglja. Ovdje se smatra neopravdanim otvarati novi rudnik uglja, kada se očekuje da će sporije ili brže opadati potražnja za ugljem iz postojećih rudnika. Na prepreci broj dva ispadaju dvije naredne termoelektrane – one koje zahvaljujući visokom sadržaju sumpora u uglju imaju previsoke troškove odsumporavanja dimnih gasova. Tako od šest u trci ostaju tri termoelektrane. Na prepreci broj tri pada još jedna termoelektrana – ona koja bi zbog niza specifičnosti imala visoku proizvodnu cijenu električne energije, te ne bi bila konkurentna na tržištu.

Preostale su dvije termoelektrane pred kojima je prepreka broj četiri – pravni i finansijski status. Kako će biti regulisano vlasništvo novih proizvodnih subjekata i plaćanje koncesije za

eksploataciju uglja i za proizvodnju električne energije, kako će se vraćati pozajmljena ili uložena sredstva, kako će biti osigurana naplata kredita – postoji mnogo pitanja u vezi sa pravom i finansijama. Od dvije preostale termoelektrane u ovoj analizi, biće izgrađena ona ili one koje preskoče ovu posljednju prepreku. Pitanje je koliko je to danas u BiH pravno regulisano ili će se rješavati posebno za svaku od ove dvije termoelektrane. Ali ne smiju se prekoračiti okviri međunarodnog prava slobodne trgovine robe.

Ovaj energetski stipl-čez zahtijeva odgovarajuću organizaciju u državi/entitetima, kao i u elektroprivrednim organizacijama. Da li se to može ostvariti promjenom rukovodećeg kadra energetskim organizacijama nakon svakih izbora? Da li se to može ostvariti u uslovima hiperprodukcije univerziteta i hipoprodukcije znanja? Posebno je pitanje koliko je politika uključivala u proces donošenja odluka i proces vođenja projekata domaće stručnjake, ili ćemo po deseti put kupovati termoelektranu, a da ne znamo, na primjer, ponašanje uglja u određenim režimima izgaranja. I slično tome.

Neizgradnja planiranog i očekivanog broja novih termoelektrana zahtijevaće produženje rada novijih blokova postojećih termoelektrana. Ali i ovdje ima jedna prepreka.

Elektroprivredne organizacije zapadnog Balkana su izvršile samoubistvo kada su unutar Energijske zajednice prihvatile princip „nova zakrpa na staru vreću“. Prihvatili su tehnološki neprihvatljivu obavezu da saniraju emisiju zagađujućih materija iz postojećih postrojenja na nivo propisa koji su važili u EU do 2015. godine. Međutim, nije teško zaključiti da će postojeće elektrane moći da odrade svoj životni ciklus nakon izvršenih revitalizacija postrojenja samo ukoliko se preuzeta obaveza ublaži. To će biti težak, ali neminovan zadatak za odgovorne u državama zapadnog Balkana.

Dvije termoelektrane u BiH griju dio stambenog fonda gradskih naselja. U narednih desetak godina ti gradovi treba da smanje potrebe za toplotnom energijom za 75 posto kako bi spremnije dočekali gašenje termoelektrana bez obzira na to da li će se graditi novi blokovi ili ne.

Šta će biti sa rudnicima uglja? Manjim dijelom oni mogu da vide svoje tržište u industriji, jer će domaćinstva okrenuti biomasi. Prema zvaničnim procjenama EU, dok će svjetska cijena nafte i gasa ponovo rasti i 2050. biti viša od rekordnih cijena od prije nekoliko godina, dotle će svjetska cijena uglja ostati na današnjem, veoma niskom nivou ili rasti vrlo sporo. Stoga će se industrija orijentisati ka uglju, ali i biomasi.

Kada se govori o proizvodnji energenata na bazi biomase za ložišta male snage (za proizvodnju toplote i električne energije) i teška motorna vozila (biodizel), ona može biti samo u funkciji šumarstva, poljoprivrede i drvne industrije i industrije na bazi biljnih proizvoda. Šuma ne smije platiti razvoj energetskog sektora. Proizvodnja biomase mora biti u

funkciji razvoja ovih privrednih grana, posebno šumarstva. A priča da smo bogati biomasom mora se zamijeniti pričom da smo bogati samo siromašnim šumama. Znači, izvori biomase su ograničeni.

Pitanje da li će uglj biti konkurentan biomasu ne treba da sekira rudnike, jer rudnici mogu da proizvode i biomasu. Rudnici uglja treba uz pomoć države da postepeno sa eksploatacije uglja pređu na „back-stop“ tehnologije. Očekivana smanjena potražnja za ugljem ne smije da bude povod za otpuštanje rudara, nego kompletna organizacija i oprema treba da budu preusmjerene ka novim djelatnostima - kao što su eksploatacija drugih mineralnih resursa, uzgoj stoke, povrća, gljiva i slično. Država treba već danas da inicira i pomogne uvođenje back-stop tehnologija u rudnike uglja.

izvor: oslobodjenje.ba